

ներութեամբ են հիւսուած, վայելուչ շէշ-տով եւ կշռութեամբ: Դիտողութիւն մը միայն. «Ես այս գիշեր» (41) քերթուածին մէջ կ'ըսէ.

Եւ տո՛ւր ստուերըդ ինծի...

եւ յաջորդին.

Ամէն բանէ զգածուող...

Ինք որ բերը իղճամիտ կերպով կը զնէ բառերու մէջ, ինչո՞ւ բառերուն սկիզբը չի զնեւ, չգայրացնելու համար կանոնն ու ընթերցողը. գրելով

Եւ տո՛ւր ըստուերըդ ինծի...

Ամէն բանէ իրզգածուող...

երկրորդ տողը տգեղ է. կրնար է, բ-ի ցաւագարութիւնը դարմանել, բառ մը աւելցնելով. զոր օրինակ.

Ամէն բանէ զգածուող միշտ, ուրախացող
(ու լացող,

Փափաքելի էր զարդարուած տեանել
«Բարձրավանք»ը նաեւ Ահարոնի ներդաշնակ ու սահուն ռոտանաւորներով, որոնք կը պնեն «Հայրենիք»ի էջերը այն-քան շքեղօրէն:

Յատուկ սնունդներ

Յատուկ անուններու լեզէն մը կայ Պ. Պէրպէրեանի յօդուածներուն մէջ, (ինչպէս նաեւ ոեւէ լրագրի մէջ) գրուած՝ բոլորն ալ՝ հակառակ հայ լեզուի ոգոյն: Այս անճոռնի երեւոյթը առաստաղ լեզուէն մտաւ մեր այնքան մաքուր լեզուին մէջ, եւ Հայ կառավարութիւնը այդ եւ նման անդրաւանական պղծութիւնները մաքրելու նպատակաւ է անշուշտ որ լեզուի բարեկարգութեան հարց մը նետած է մէջտեղ, որով պիտի զբաղի մեր յաջորդ դասը...

Պ. Պէրպ. էջ 21. Օրէնաթ. Տիրաթ. Կարամուրզաթ. 17. Իօյ Տիրաթեւ, Հայ լեզուի սրբազնասուրբ եւ անյեղիլ օրէնքներէն է, որ երբ այբ գրէն վերջ է, է, ի, ո ձայնաւորները զան, ԱՆՊԱՏՃԱՌՅ յգիրը կ'ուզէ: Որեւայի, Տիրաթի, Կարամուրզայի, Տիրաթայէն:

էջ 21. Հոփօ. 24. Ռոստի. 21. Ռամօթ. 23. Ռամօեան. 18. Զօթրան. 16. Կոնօթ. 53. Միլանօթ:

Միշտ Հայ լեզու. Յաջորդ դասին մէջ երկարօրէն պիտի խօսիմ այդ գարշուքեանց մասին, ուստի կը լռեմ հիմա. միայն ըսեմ որ այդ ճիւղները պէտք էին գրուած ըլլալ, Հոփոյ, Ռոստոյի, Ռամոյի, Ռամոյեան, Զոյթրան, Կոնոյի, Միլանոյի. օ = ո. ձւ = աւ = օ:

Բարձրավանքիները՝ յուսամ՝ ներողամիտ կ'ըլլան յանդգնութեանս. միակ զանձ մը ունինք՝ եւ է լեզունիս. միակ կալուած մը՝ զոր՝ ո՛չ զմեզ անճիտել ժպրհող ամպարիշտ ձեռքը, եւ ոչ ո՛նէ բռնաւոր կրցած էր աղաւաղել, ապականել: Արդ, կը վայլէ՞ որ հայ արիւն, հայ սիրտ կրող մարդիկ՝ ելլեն եւ իրենք իրենց ձեռքով խաթարեն անշղայնէն այդ թանկագին զանձը: Աստուծոյ սիրոյն, տնօրէններ եւ բարձր ուսուցիչներ էք եւ միանգամայն Բարձր վանքի բնակիչ. բարի օրինակ տուէք ձեր աշակերտներուն եւ ամենուն. մի՛ գուցէ չարաճճիներ թթերուն տակէն միմիջեմ. «Բժիշկ, բժշկեալ զանձն քո», կամ «Եթէ աղն անհամեցի՛ բ՛ւ համեմեցի՛»:

Հ. Ա. ՂԱՐԿԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԵՆ ՆՈՐ ԲԱՌԵՐ

ՃԱՆՈՑԻ ՄԷՋ

(տպ. վրէլգա. 1872)

ԾԱՆՈԹ. — Ճաշոցը կը պարունակէ իւրաքանչիւր օր եկեղեցւոյ մէջ կարդալու ընթերցուածները Աւետարանէն, Աւագեղոց թղթերէն, Մարգարէութիւններէն, եւ լատայամ՝ գրքին ամենամեծ մասը անփոփոխ արտագրութիւն է Հին եւ Նոր կտակարաններէն: Ասկէ զատ կան Տօնացոյցէն առնուած մասեր՝ որոնք կը ցուցնեն իւրաքանչիւր օրու ժամապաշտութեան կարգը եւ մանրատառ տպուած են ընթերցուած.

ներէն յետոյ, Կան նոյնպէս մէկ քանի հայրապետական զրուածներ՝ որոնք են, 1. Բարսղի կեսարացոյ Օրհնութիւն ջրոյ (էջ 14-18). 2. Զորոհնաց տաղեր՝ Յովհաննէս Պլուզի, Սորենկ կոստանդեայ, Գրիգոր Կաթողիկոսի և Այսօր ձայնն հայրական (էջ 18-20). 3. Աւագ Եշ. օրուան Աղօթք սրբոյն Բարսղի (էջ 193-6). 4. Աղօթք օրհնութեան ի վերայ ապաշխարողաց (էջ 196-199). 5. Սրբոյն Բարսղի « Լուարուք ինձ, որդեակր » (էջ 203-5). 6. Աղօթք Ռտնալուայի՝ արարեալ Սրբոյն Նփրեմի և Թարգմանեալ Գրիգորի Վկա-յասիւրի (էջ 205-6). 7. Յովհաննէս Պլուզի բան վասն սիրոյ (էջ 208-9). 8. Գանձ և տաղ ոտնալուայի (էջ 210-211). 9. Աղօթք ի վերայ իւզոյն և ջրոյն (էջ 212-4). 10. Կտակ չարչարանաց (էջ 227-232). 11. Թուղթ Կիրիլի եպիսկոպոսի Երու-րաղէմայ՝ առ Կոստանդինոս Թագաւորն, վասն երեւելոյ նշանի սրբոյ խաչին յեր-կնից (էջ 368-370). 12. Աղօթք սրբոյն Յովհաննէս Ոսկեբերանի ասացեալ ի Ս. Երրորդութիւնն (էջ 459-62). 13. Ներ-սիսի Լամբրոնացոյ ներքող ի Գալուստ ամենասուրբ Հոգւոյն Աստուծոյ (էջ 466-474). 14. Սրբոյն Եղիշէի վարդապետին վասն Այակերպութեանն Վրիտտոսի (էջ 549-556). 15. Աղօթք Ներսիսի հայրա-պետին վասն օրհնութեան խաղողոյ (էջ 595-7):

Կարդալով այս բոլոր զրուածները ուշա-գիր կերպով՝ կը գտնեմ հետեւեալ հայերէն բառեր՝ որոնք առնուած չեն Առձեռնի մէջ:

Ամենակեցացանոց «ամէնքը ապրիցնող».

Միւր Աստուածութեանն անեղանելոյ... ամենակեցացանողի, անմահի. (էջ 196 ա):

Աօրայիթ «ամօթալից».

Ձնայր ծածկել զամօթալիթ զմերկութիւնն պատառա-տուն տերևոյն (էջ 193 ր):

Աստառոյս «առատ բուսնող».

Տացէ առատաբոյս բարիս՝ աստ և ի հանդեր-ձելուին (էջ 199 ա):

Գանձապետ «գանձատան վերակացու».

Ետ ընդ զօրութիւն յարուցանելոյ զմեռեալս և գանձապետ արար զընդ (էջ 227 ր):

Գեղազանութիւն «գեղեցկութիւն».

Փառազարդ և լուսազգեաց գեղազանութեամբ, երեսկի և պայծառ տեսակաւ (էջ 550 ա):

Եղեմնածին «եղեմնէ յառաջացած կամ եղեմն յառաջ բերող».

Զմարախ, զՆո-րեակ, զստն եղիմնածին և զամենայն ցաւ (էջ 198 ր):

Զուարճակ «ուրախացնող գեղեցկու-թեամբ».

Այ զուարճագեղ տեսիլ կուտա-ծին, դու Թարշամեցար ըստ պատգեալ վարդին (էջ 231 ր):

Ժամակոյ «ժամանար, ժամ կանչող».

Որհնեացէ Տէր Աստուած զժամակոյ ըս-ղաքիս մերոյ, զի որպէս ձայն հրեշտա-կապետի յաղթող է առ ի զարթուցանել զննջեցեալս ի մահահանգիստ ընդ (էջ 198 ր):

Լափացորին «լուռ մնալը».

Եւ փո-խանակ լուակացութեան ձերոյ՝ անթառամ պսակօց զարդարեացէ զձեզ (էջ 199 ա):

Մարառակարսիւն «ծարաւ քաշելը, ծա-րաւէն նեղելիւն».

Եւ փոխանակ ժուկա-լութեան ծարաւակրութեան ձերոյ՝ յան-մահական աղբերէն տացէ ձեզ բմակ ջուր (էջ 199 ա):

Կենդանատեղծի «կենդանի ստեղծուիլ, կենդանանալ».

Կորուսեալ ճաշակմամբ պտղոյն և մահացեալ՝ վերստին ի սոյն ժամու դարձեալ կենդանատեղծի Հոգւոյդ սրբոյ իշմամբ (էջ 459 ր):

Կոշտաւ «կոշտ ու կոպիտ բան մը դառնալ».

Ո՛չ կոշտացեալ և խոշորացեալ (էլ) մարմին (Յիսուսի) (էջ 227 ր):

Հարկաւորի «պէտք գալ, պէտք ըլլալ».

Եթէ ըստ ցուցանելոյ տարեգրոյն՝ չորրորդ կիրակէ հարկաւորեացի (էջ 43 ր և 583 ր). եթէ հինգերորդ ևս հարկաւորեացի... եթէ վեցերորդ կիրակէ հարկաւորեացի (էջ 583 ր):

Որթոնայք «Նիւնուդէն յետոյ ութ օրուան միջոցը».

Յետ ութօրէիցն սոնք եթէ տօ-նիցին՝ սոքա են (էջ 43 ր). Առձեռնը գիտէ միայն իբր ծածկան և այս առումը չի նշանակեր. Ժողովրդական լեզուին մէջ զործածական է ուրթիկը ձեռով:

Զրանքնոյս «Զուրի մէջ խեղդուիլը».

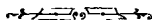
Պահանձ, Տէր, ... ի գլորմանէ, յընկզմանէ, ի հրկիզութենէ, ի ջրահեղձութենէ (էջ 555 Բ):

Վարդիգէն « վարդէ շինուած, վարդէ ջաշուած »: Զարդարեացն զնա ուհանով և վարդեղէն ջրով (այն է՝ վարդաջրով) (էջ 632 Բ):

Վերաբարի « նորէն մաքրուիլ »: Որ ջուր՝ քո ստեղծուած, ծով՝ քո արարած, որպէս զկարօտ խնդրես վերաբարիլ (էջ 19 ա):

Տրամամտորին « տղի խելը ունենալը, անմտութիւն »: Վասն որոյ դու զտալամբտութիւն նոցա՝ նախ նշանօք և սքանչելօք զարմացո՞ (էջ 471):

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

Գ Ր Ա Վ Ա Ն

Վ Ի Ր Գ Ի Լ Ի Ո Ս

Մ Շ Ա Վ Ա Վ Ա Ն Ք

ԵՐԿՐՈՐԿ ԳԻՐԳ

(Շար. տես 1921 Բզմ. էջ 356)

Սեւորակ հողն հատու խոփին տակ պարարտ, եւ բնականէն փրկուին, (որուն կու տանք մենք Այս յատկութիւնն արօրադրած ատեննիս), Յարմարագոյնն է ցորենի. ոչ մէկ դաշտ Պիտի չղբոկէ տուն յամրաքայլ ցուկերով Աւելի շատ սայլեր, եւ կամ այն գետինն Ուրկէ սըրտնած մըլանն անտառը խըրեց, եւ տապալեց այնքան երկար տարիներ Անգործ անպէտ ձառնած պրակները թաւուտ, Արմատաքի եւ կարեւորին բըրելով Թըրդուններուն բնակարաններն հիւսուորց, Որտեք լըքած բոյներն իրենց սլացան վեր, Բայց փայլեցաւ մաճին ճեմքին տակ կորդ դաշտն:

Ձի գառիվայր հովտի մ'իւրեզի անջըրդի կըրնայ հազիւ մեզուներուն հայթայթել Անարգ նարդոս եւ խընկուիւր. Նոյն յըման Սունկ քարն ու կաւը կըրծուած սեւաթոյր Վիշապներէ. ուրիշ ոչ մէկ դաշտ չի տար Օձերուն այնքան քաղցրամուշ կերակուր, եւ պատրաստեր անոնց որջիւր ծեփածու:

Իսկ այն գետինն որ կը շընչէ նուրբ շոգի եւ մէգ թեթեւ եւ կը ծըծէ խոնաւ ցօղի, եւ երբ ուզէ ինքիւրմէ դուրս կը ցընդէ, եւ ան որ միշտ կանաչութիւն է զգեցած, եւ չի կըպչիր երկաթին ոչ բիրտ ժանգով եւ ոչ աղոտ քոտով, ան քու կընծնիներդ Պիտի պըճնէ զըւարթաւատ արթերով: Ան քաջաբեր է ձիթենույ. փորձով դուն՝ երբ մըլակես՝ պիտի զըտնես զայն յարմար շօտի, եւ հլու հըպատակ կոր արօրին: Հարուստ կապուան կը հերկէ հող մ'այդպիսի, եւ Վեսուվի մտօրի դրացի ժողովուրդին, եւ կլանիտն անգութ՝ անչէն Ակերրայց:

Արգ պիտ' ըսեմ թէ ինչ կերպով կարենաս Պիտի ճանշալ դուն մէն մի հող, ու դատել թէ նօսր է ան՝ թէ թանձր ու խիտ՝ չափէ դուրս. Ձի ցորենի է մին յարմար՝ շահաւէտ, եւ միւսի՝ որթի. թանձրը՝ յատուկ Գեմետրի, Անօսրահողը Բակքոսի: Տեղ մ'ընտրէ, հախ եւ հոն փոս մը փորէ խոր, եւ ապա Հանած բուրդ հողը փոսին մէջ լեցուր, եւ վրան ոտքով կոխէ, գուղձերը փըլը Հաւասարցուր գետինին. պակսի եթէ հող, Հողը թեթեւ է եւ յարմար հօտերու եւ կենսաւէտ որթատուկի: Իսկ եթէ Չուզէ երթալ մըտնել հողն իր գուլբին մէջ եւ լեցունելն յետոյ փոսն՝ հող աւելնայ, Թանձրահող է դաշտը, ալ դուն ըսպատէ կոշկոտտուն, կարծրը՝ տոկուն բունծերու, Չորս ճեղքելու համար եզներ լըծէ ժիւր:

Բայց աղտաղտին երկիրը՝ դառն յորջորշուած՝ Անատակ է արմըտիքի, եւ արօրն Անուշընէն զայն չէ կարող, ուր գինին Ձի պահէ իր զարմն, ու միւրգինի՝ անուննին. Ահա թէ ինչպէս զայն ճանշանս պիտի դուն. Հանէ քու տանը ծըխամած տանիքէն Խիտ խիտ հիւսուած տառաղաններն ուռնի եւ պարզուտները հընծանիդ, ու լեցուր Անոնց մէջ այդ չար արտն, ու քաղցըր ջուրիւր Աղբերուներու՝ վազցուր անոնց վըրայ: ջուրն Անշուտ իրեն պիտի ճամբայ մը բանայ, եւ միծամեծ կաթիլներ դուրս պիտ' իլլեն Ուռնիկէն, եւ պիտի համը բերէ Յայտիս նըշան մը, եւ ճաշակը լեղի Պիտի փոթ փոթ ընէ բերանն ըմպուին: [վինք.]

Իսկ մենք պարարտ հողն այս կերպով կը սոր. Ան ձեռքերուն մէջ չի փըլըրի երբ սեղմեն, Ալ ձիթի պէս մատուրներուն կը կըպչի: Հողը նապէտ կը բերէ բարձր խոտեր, եւ չափազանց է արգաւանդ. այս երկիրն,